Revista Mazililor şi Răzeşilor

Dionisie cav. de Bejan

Anul I, Nr. 1 Cernăuţi, Ianuarie 1944

Anul I, Nr 1 Cernăuți, Ianuarie 1944

Revista Mazililor și Răzeșilor

Organ de luptă și afirmare românească

Proprietar: Societatea Mazililor și Răzeșilor, Cernăuți.

Secretar de redacție: Vasile Vitencu, profesor î. r.

Inregistrat la Tribunalul Cernăuți în registrul publicațiilor periodice sub Nr. 752/44.

Apare lunar în cel puțin 32 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, str. M. Kogălniceanu 15.

Abonamentul: anual 300 lei, pe 6 luni 150 lei.

Numărul acesta costa 50 lei.

Revista Mazililor și Răzeșilor

Organ de luptă și afirmare românească

Rostul nostru

Acum 30 de ani (1911—1914), apărea la Cernăuți „Gazeta Mazililor și Răzeșilor bucovineni", publicată de un grup de membri ai „Societății Mazililor și Răzeșilor", urmărind același scop ca și această societate, adică păstrarea și trezirea conștiinței naționale la populația răzeșească din nordul Bucovinei, care, dela anexarea acestui pământ moldovenesc de către Austria, în urma imigrației în massă a rutenilor din Galiția, își pierduse limba națională moldovenească, și adoptase pe cea ruteană, pierzându-și în mare parte și conștiința națională.

„Necesitatea unui organ de publicitate cu un astfel de program era dată prin faptul că asaltul de cucerire al rutenilor, cari de pela anul 1900 începuseră a se numi „ucraineni", ajunsese în Bucovina un grad de intensitate amenințător, mai ales de când propaganda lor era susținută cu banii Centralei băncilor poporale ucrainene. Dupăce, cu ajutorul autorităților austriace, vădit părtinitoare, școalele românești din nordul Bucovinei, afară de cele din comunele curat românești, fuseseră transformate în școli ucrainene, ucrainismul avea tendința de a înainta din ce în ce mai spre sud, chiar dincolo de valea Siretului, spre Rădăuți și Suceava.

Rezistența în punctele amenințate și salvarea de cotropire acolo unde înstrăinarea era oficial decretată de autorități, puteau să vie numai prin intervenția, în formă legal posibilă, a unei acțiuni particulare, inițiată și susținută de societățile culturale românești și însușită de populația căreia i se impunea, contra voinței ei, școala ucraineană.

Școala primară adică, având în vedere obligativitatea învățământului, era mijlocul cel mai potrivit pentru a determina și asigura în mod definitiv caracterul etnic al unei regiuni, corespunzător intențiilor politice ale stăpânirii

Cele mai bune puncte de razim și auspicii de izbândă, oferea, din punctul de vedere al reacțiunii contra înstrăinării, populația răzășească care prin numele de familie românești, prin tradiția care îi aducea aminte de trecutul ei național, prin vechi documente moldovenești ce le mai avea la îndemână și nu puțin și prin dârzenia tradițională răzășească, era în stare să reziste mai lesne încercărilor de intimidare ale beamterilor austriaci, atunci când aceștia voiau să convingă pe răzeșii care cereau pentru copii lor școală românească, că aceasta nu li se cuvine, întrucât ei nu vorbeau limba românească, și nu se puteau considera ca români.

„Gazeta Mazililor și Răzeșilor" se angajase în această acțiune, susținând străduințele Societății Mazililor și Răzeșilor, combatând propaganda ucraineană, semnalând actele abuzive ale autorităților și îndrumând și încurajând demersurile, sub orice formă (cereri, memorii, intervenții prin delegații de săteni la șefii administrativi), având ca scop revendicările naționale românești.

In deosebi, însă „G. M. și R." afirma, prin evocarea trecutului românesc al întregului teritoriu al Bucovinei și prin publicarea de tot felul de vechi documente moldovenești aflate la răzeși, caracterul românesc al Bucovinei, și chema pe răzeși la viață nouă națională.

In sensul acesta au fost concepute o serie de articole care, apoi, au fost publicate în broșură sub titlul de „Apel către răzeșii din satele înstrăinate". Acest „Apel", tradus în limba ucraineană de preotul-profesor Dimitrie Topa, a fost răspândit și în această formă, pentru înțelegerea mai ușoară a răzeșilor înstrăinați, în satele răzășești de peste Prut.

Dar G. M. și R. mai avea și menirea să câștige pentru cauza națională răzășească și factorii conducători români

ai Bucovinei, adecă pe reprezentanții aleși în corpurile legiuitoare (Parlamentul din Viena și „Dieta" provincială din Cernăuți), precum și în general pe toți românii de bine care ar fi putut în cercul lor de activitate, sau în raporturile lor sociale, să promoveze această cauză. Căci soarta răzeșimii înstrăinate începuse a fi considerată, ca o pierdere fatală și iremediabilă, cu excepția unor idealiști, cum a fost de pildă preotul Constantin Morariu, cari susțineau mereu readucerea răzeșilor la românism.

Izbucnirea războiului din vara anului 1914, a pus capăt apariției G. M. și R. precum și activității Societății Mazililor și Răzeșilor, până la Unire. Totuși, în preajma Unirii, Societatea a făcut ce a putut pentru ca glasul răzeșilor să se audă acolo unde urma să se decidă de viitorul Bucovinei, adresând conferinței de pace dela Paris un memoriu, cerând păstrarea integrității teritoriului Bucovinei cu prilejul realipirii ei la patria mamă.

După Unire, ar fi fost logic și necesar ca „G.M. și R." să reapară, pentru a contribui la desăvârșirea Unirii fiilor înstrăinați ai țării cu frații desrobitori. Dar chestia națională a răzeșilor nu mai avea în cale organizarea ucrainenilor bătăoși favorizată de o autoritate de stat, și școala românească introdusă peste tot urma să arate chiar celor conștient înstrăinați drumul cel bun de urmat. Apoi, regimul nostru politic era „democrat": erau abolite titlurile deosebitoare de clase sociale, iar răzeșii, sau mai bine zis unii din ei, mazilii, aveau titluri și încă titluri (de noblețe) străine, din timpul dominației austriace, care acordase mazililor din Bucovina un grad corespunzător clasei respective din Austria.

Deci, cine se prezinta în calitatea de răzeș, trebuia să înțeleagă numai decât, că e un indezirabil. In anumite cazuri, s'a făcut apel la acei ce reprezintau cauza răzășească, de pildă când era vorba, în timpul tratativelor de pace, ca o parte a Bucovinei, cam aceea ce ar corespunde Țării Șepenițului depe vremuri, era reclamată de Poloni. Tot atun-

Rostul românesc în lume

Toate popoarele care au trăit din timpurile cele mai vechi pe pământul nostru au jucat un rol imens în viaţa omenirii. Numai după puţinele cercetări preistorice care s'au făcut la noi, se poate trage concluzia, că teritoriul României de azi a fost unul din marile centre civilizatorii ale preistoriei, şi aceasta mai ales în epoca neolitică.

I

In istorie intrăm noi ca Traci, un neam mare care-şi avea patria sa în peninsula balcanică, exceptând regiunile locuite de Greci, apoi într'o parte a Asiei Mici şi la urma urmei în România dela Nistru până la Tisa, depăşind cu mult graniţele acesteia. Prima închegare politică tracă datează încă din veacul al VI-lea înainte de Hr. şi este regatul transdanubian al Odrysilor. Mai târziu se ridică regatul macedonian care intervine în istoria universală prin marii săi regi Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare.

Grecia îmbătrânită în urma luptelor fratricide şi a luptelor de clasă — rezultatele unei democraţii exaltate — avea să se stingă şi cu ea avea să dispară şi marea ei civilizaţie, dacă Filip al II-lea, acest „barbar" trac grecizat n'ar fi supus-o, impunându-i astfel unitatea politică sub protectoratul său. Iar fiul său, Alexandru cel Mare, dă naştere prin războaiele sale de cucerire unui mare imperiu de civilizaţie greacă, creând astfel una din cele mai frumoase epoci de strălucire culturală. Fără acest Alexandru cel Mare, zice istoricul acestuia, Germanul Droysen, ar fi fost imposibil imperiul roman, iar fără de acesta creştinismul şi în consecinţă civilizaţia modernă.

Mai vechi decât Romanii, tot atât de vechi ca Grecii, poate şi mai vechi decât aceştia din urmă, dacă se va dovedi odată că Pelasgii, vechii locuitori ai Greciei au fost Traci, aceşti Traci au influenţat mult şi civilizaţia greacă. Cultul zeului Dyonisos care stă la baza teatrului

grecesc, apoi muzica şi jocurile eline sunt în parte de origine tracă. Instrumentul muzical, cunoscut şi la noi sub numirea de naiu, l-au luat Grecii dela Traci. Nu încape nici o îndoială că între aceste două popoare vechi şi vecine ale regiunii sudest-europene a existat o puternică întrepătrundere a civilizaţiilor lor. Tracii au servit apoi multă vreme ca element de înoire al grecismului, la fel ca cel german mai târziu la Romani, ca apoi mai târziu să intervină direct în istoria grecească prin Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare, salvând Elenismul de o peire sigură.

In prima epocă a istoriei noastre străvechi, care ne-a dat portul, obiceiurile, arta, cu un cuvânt o bună parte a vieţei noastre sufleteşti de azi, rostul nostru a fost, de a fi păstrat prin Tracii grecizaţi ai Macedoniei civilizaţia greacă.

II

Mai târziu se ridică Geţii, cu care avea de furcă şi Alexandru cel Mare. Geţii sau Dacii noştri n'au putut să se ridice prin politică la însemnătatea universal-istorică a fraţilor macedoneni. Ei au avut o altă menire în viaţa omenirii. Prin *Zamolxe* ei hărăzesc pământenilor Daciei o nouă concepţie de viaţă cu totul opusă celei greceşti. *„Prin jertfă şi moarte la înviere"* este învăţătura acestui mare vestitor de bine. Nu într'un corp sănătos un suflet sănătos, ci înainte de toate liniştea sufletească care-ţi dă adevărata sănătate. Şi înţeleptul dintre înţelepţii Grecilor, *Socrate pentru aceasta i-a invidiat pe Geţi.*

Zamolxe e cel mai mare precursor al lui Hristos. Invăţătura sa este testamentul vechiu al creştinismului românesc.

E deci firesc ca Dacii, între timp latinizaţi, pătrunşi de această învăţătură să primească cu atâta uşurinţă legea Mântuitorului, neavând nevoie nici de apostoli şi nici de misionari. Iată deci dintre toţi medievalii, Românii au fost singurii creştini în adevăratul sens al cuvântului. La noi nu s'au omorît niciodată oameni în numele lui Hristos şi pentru El.

marea misiune istorică, prin vrednicia noastră şi prin abilitatea noastră politică, cu care am ştiut să ne menţinem în aceste timpuri critice, autonomia noastră politică, absolut necesară, grelei probleme rezolvită de noi.

Noi am dat cei mai mari luptători pentru apărarea creştinismului ortodox, *Mircea cel Bătrân*, iar după el *Ioan Corvin*, apoi măreţul *Ştefan cel Sfânt*, *Mihai Vieazu*, sunt cei mai de seamă apărători ai statelor româneşti, ai ortodoxiei şi apoi ai creştinismului în general. *Şi aceasta într'o vreme când Turcii erau aşa de tari ca niciodată.*

Ioan Corvin, pe care-l reclamă Ungurii pentru ei, este descendent din familia boierului muntean *Costa*, care în jumătatea a doua a secolului XIV s'a refugiat în Ardeal, în părţile Haţegului, şi nu numai că a avut în oştirile sale Români din Ardeal, dar prin alianţa cu voevozii Români a fost conducătorul militar al tuturor Românilor în luptele sale împotriva Turcilor. Contemporanul său Aeneas Silvius Piceolomoni (papa Pius II), scrie despre el, *că numele lui a întunecat pe toţi ceilalţi şi nu a sporit gloria Ungurilor. ci mai mult pe a Românilor, din coapsele cărora s'a născut.* („I. Huniades cuius nomen caeteros obnubilat. non tam Hungaris, quam Valahis, ex quibus natus erat, gloriam auxit").

Slăbind prin atâtea bătălii, elementul românesc duce şi mai departe greul luptelor, atunci când împăraţii germani, în calitatea lor de regi ai Ungariei, le continuă. Cel mai mare general al imperiului roman de naţiune germană, *Eugeniu de Savoia, Italianul, cu viguroasele braţe ale Românilor din Ardeal şi Banat*, dă ultimele lovituri zdravene păgânului răsăritean.

Cu ocazia aceasta să nu uităm şi de acel admirabil Şerban Cantacuzino, care în tabăra turcească fiind, salvează în anul 1683 Viena, înştiinţând *la timp* asediaţii capitalei germane de venirea lui Sobieschi, care fără această înştiinţare ar fi fost tardivă.

Iată dece noi Românii şi nu alţi, care se laudă azi cu isprăvile noastre, am fost ca şi în anticitate ca Traci tot aşa şi în cele trei veacuri de slavă românească, factorul hotărîtor al istoriei Europei răsăritene.

V

In veacul al XVII-lea, veac de altfel şi de mare strălucire culturală românească, începe decadenţa neamului nostru, prin pătrunderea elementelor străine în rândurile conducătorilor noştri. Grecii sunt cei dintâi care prin abilitatea lor politică şi prin finanţa lor, vin în principatele noastre, nu numai pentru a ne exploata bogăţiile dar şi pentru a ne strica vechile moravuri.

Această înrâurire străină îşi ajunge apogeul în veacul al XVIII-lea, când prin epoca fanariotă, nu se pune numai stavilă frumosului început de cultură naţională, născută în secolul al XVII-lea, dar ţările româneşti îşi pierd în acest timp odată cu autonomia lor politică şi cele mai bogate pământuri.

Dacă răscoala lui Tudor Vladimirescu ne scapă de fanarioţi, urmările acestei stăpâniri nefaste n'au putut fi şterse nici până azi.

In veacul al XIX-lea ne mai vine o influenţă străină păgubitoare şi anume cea franceză, care prin ideile ei abstracte şi cosmopolite, păgubitoare mai ales unui popor în devenire, — dacă şi ne dă în aparenţă unele succese — ne aduce mai mult rău, mai ales după războiul din 1916—18. Din Franţa ne vine acea spiritualitate a veacului al XVIII-lea care are ca punct de plecare numai individul şi absoluta sa liberatate, dând naştere liberalismului politic şi economic din veacul trecut, factorul principal de distrugere a vieţii organice naţionale şi cauza cea mai de seamă a tuturor nenorocirilor care s'au abătut asupra omenirii în veacul nostru.

Istoria nu cunoaşte o altă concepţie despre viaţă, o altă spiritualitate decât cea a liberalismului care să fi făcut

baţi politici ignoranţi şi proşti ai Europei centrale sau apusene, noi şi nu ei am format întotdeauna ca şi astăzi stavila cea mai puternică împotriva barbariei răsăritene.

Şi-am fost în stare să îndeplinim acest rol istoric, pentrucă suntem un neam străvechiu cu rădăcini foarte adânci înfipte în pământul nostru îngrăşat cu atâta sânge românesc, din care au putut să se ridice în momentele cruciale ale istoriei noastre bărbaţi mari care să ne ducă pe calea adevărată şi să ne scape de peire.

Un Basarab Intemeietorul, marii apărători ai Creştinismului, apoi marii cărturari ai noştri Petru Movilă, D. Cantemir, spătarul Milescu, iar în istoria mai nouă un Tudor Vladimirescu, Mihail Kogălniceanu, Cuza, Ioan Brătianu, Şaguna, marii noştri regi Carol I şi Ferdinand I, toţi au venit la timpul potrivit ca să ne conducă cu bine pe marea cale prescrisă nouă de destinul istoric.

Noi nu ne-am lăsat înşelaţi de evenimente. Peste noi n'au trecut întâmplările istorice, fără să ne sguduie sufletul, noi am ştiut întotdeauna să ne încadrăm în marele mers şi în ritmul istoriei.

Noi n'am luat drept bune nici odată cuvintele cronicarului nostru Miron Costin: „Nu sunt vremile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi". Noi nu ne-am lăsat conduşi de aceste cuvinte spuse de marele nostru istoric într'o vreme de cea mai grea cumpănă a trecutului nostru.

Nu omul e sub vremi, ci un om sau un popor adevărat luptă împotriva vremii, împotriva sorţii. Nu uitaţi că ne tragem din acei Daci, care când trăsnea şi tuna nu se ascundeau de frică, ci aruncau săgeţile lor împotriva zeilor, aducători de furtuni.

Aşa am fost noi timp de 2500 de ani, de când ne ştie istoria şi aşa am rămas până astăzi. Şi că am rămas aşa cum am fost totdeauna ne dovedesc evenimentele istorice, începute în nefericitul an 1940.

Ţara dusă pe marginea prăpastiei de o clasă conducătoare înstrăinată, de politicieni corupţi şi nepricepuţi, sfârticată de bestiile roşii la răsărit cu toate că, sau tocmai

pentrucă am avut garanţia puterilor jădovite din apusul Europei, ciuntită la apus de hotărîrea nedreaptă a aşa numitei conferinţe de arbitraj din Viena — pe care nu o va recunoaşte însă niciodată un Român — iată situaţia noastră în anul 1940.

Scuza ultimului primministru, ieşit din rândul partidelor politice, responsabile pentru marele dezastru naţional de atuncia, că acest dezastru s'ar datora fatalităţii istorice, a fost desminţită în cel mai scurt timp, chiar în acelaş an 1940.

In ziua de 6 Septemvrie a aceluiaş an puterea şi conducerea ţării a fost preluată de omul providenţial care în cea mai scurtă vreme avea să ne scoată din prăpastie, ca apoi să ne ducă spre înălţimi încă necunoscute în istoria noastră. Acesta a fost d-l Ion Antonescu, atunci general, astăzi Mareşal şi Conducător al Statului.

Mareşalul s'a născut în anul 1882 la Piteşti, în acea regiune voevodală de unde s'a ridicat încă din timpurile cele mai vechi o pleiadă întreagă de oameni mari. Provenit dintr'o familie de ofiţeri şi agricultori, a moştenit prin naştere cele mai frumoase virtuţi de Român şi de ostaş. Face şcoala militară din Craiova şi în 1904 iese sublocotenent de cavalerie. Prin tactul şi energia sa reuşeşte numai cu 7 oameni să potolească spiritele a mii de răsculaţi în anul 1907 pe timpul resmeriţei agrare. Căpitan de stat major, participă şi se distinge în campania din Bulgaria în anul 1913. Pentru merite deosebite în această campanie a fost distins cu cea mai mare decoraţie de atunci „Virtutea militară" de aur, decoraţie acordată numai la 2 ofiţeri pe întreaga armată. In războiul de întregire este întrebuinţat la cele mai mari comandamente, conlucrând la planurile bătăliei dela Argeş şi Mărăşeşti. In toamna anului 1919 cu gradul de locotenent-colonel, aflat la acelaş important post din comandamentul de căpitenie al armatei noastre, duce armata română la victoria în contra Ungurilor, victoria care a culminat prin cucerirea Budapestei, potolind revoluţia bolşevică din acea ţară şi punând

Prin biruinţele obţinute în toate aceste lupte, poporul român devine un factor principal al istoriei europene.

Poporul român, prin participarea sa sinceră şi totală în acest groaznic război împotriva barbariei slavo-mongole, hotărăşte în bună parte soarta războiului, ajutând cu toate puterile sale la eliberarea continentului nostru de pacostea bolşevică şi plutocratică. La fel ca în anii 1918 şi 1919, când am intervenit împotriva barbariei iudeo-slave şi iudeo-maghiare, salvând Europa încă atunci de completa ei anarhizare, la fel luptăm şi azi.

Fără luptele pe Nistru din 1918/19 şi fără ocuparea Budapestei lui Bela Kuhn nu era posibil nici marşul lui Mussolini împotriva Romei în anul 1922, şi nici ridicarea naţional-socialismului şi în concluzie nici marea biruinţă de mâne împotriva bolşevismului.

Fără contribuţia noastră totală la acest război, fără petrolul nostru, fără pânea noastră şi înainte de toate fără marea noastră jertfă de sânge, Europa ar fi azi pierdută.

Iată deci cum prin marea personalitate a Mareşalului Conducător, a ştiut poporul român şi acum să intervină hotărîtor în mersul istoriei universale. Civilizaţia europeană, a fost şi de data aceasta salvată în mare parte şi de neamul românesc.

O ţară mare şi puternică ca niciodată până acuma, întrunind pe toţi fiii neamului în graniţele sale, formând unul din stâlpii cei mai puternici pe care se va sprijini Europa cea nouă, iată răsplata noastră de mâne pentru marile jertfe aduse de ostaşii noştri glorioşi şi pentru imensa contribuţie a poporului român la acest mare război.

Iar Mareşalul Antonescu, care ne-a scos din prăpastie în anul 1940 spre a ne ridica în aşa de scurtă vreme pe culmile cele mai înalte ale istoriei noastre de două ori milenare, va trăi vecinic nu numai în istoria noastră, dar şi în cea a întregei omeniri.

O. T.

Dionisie Bejan

(1837—1923)

La 21 Septembrie 1943 s'au împlinit 20 de ani de când a închis ochii pentru vecie acel care a fost Dionisie cavaler de Bejan, unul dintre cei mai distinşi clerici ai arhidiecezei Bucovinei, înainte de unirea ţării cu Patria-Mamă, şi unul dintre cei mai energici luptători bucovineni pe terenul cultural naţional, care a luptat cu dârzenie pentru apărarea drepturilor populaţiei autohtone în provincia robită. Şi erau grele luptele ce trebuiau să le dea Românii în domeniul bisericesc şi şcolar, la care au luat parte intelectualii bucovineni în frunte cu preoţimea lor.

D. B. s'a născut la 18 August 1837 în satul Stăuceni, jud. Cernăuţi, deci în clasicul pământ al răzeşilor din Moldova de sus, ca fiu al preotului Dimitrie Bejan din acea localitate, un nepot al căpitanului Dumitraş Bejan din vremea când acest colţ al Moldovei de sus n'ajunsese încă sub dominaţia habsburgică.

După terminarea studiilor liceale din Cernăuţi, D. B. se consacră, ca şi tatăl său, studiilor clericale (1859—1862), la acel „Institut teologic greco-oriental" care mai pe urmă se transformă în Facultatea de teologie de pe lângă Universitatea germană din Cernăuţi. A urmat apoi studii de drept la Viena, unde şi-a luat licenţa în 1867.

Intors la Bucovina, se căsătoreşte cu una din cele patru fiice ale parohului Ţurcan din Fundul Moldovei şi e hirotonit preot. Ca paroh păstoreşte timp de mai mulţi ani parohia Vatra Dornei din munţii Bucovinei.

Pentru cunoştinţele sale temeinice şi în deosebi pentru puterea sa de muncă, parohul din Dorna află aprecierea cuvenită la marele Mitropolit al Bucovinei Silvestru Morariu care îl chiamă la Cernăuţi, numindu-l arhipresviter staurofor şi consilier consistorial pe lângă Mitropolie, fiind însărcinat, scurt după aceea şi cu funcţiunile de secretar mitropolitan şi de secretar sinodal al arhidiecezei pentru Bucovina şi Dalmaţia.

Piccolomini (papa Pius al II-lea) scrie despre el: I. Huniades cuius nomen caeteros obnubilat, non tam Hungaris, quam Valahis, ex quibus natus erat, gloriam auxit" adecă: I. C. al cărui nume a întunecat pe ceilalți, nu a sporit gloria Ungurilor, ci mai mult pe a Românilor, din mijlocul cărora s'a născut.

Iar pe statuia lui Matei Corvin din Cluj se puteau citi până în Sept. 1940 următoarele cuvinte ale marelui nostru istoric Iorga:

„Biruitor pretutindeni, învins numai la Baia de propriul său neam, când încerca să învingă Moldova nebiruită".

Acest Ardeal, legat prin biserica dela Alba-Iulia, o ctitorie a lui Mihai Viteazul, de țările libere românești, ne va da primele tipărituri românești, apoi el va contribui, în veacul al XVIII-lea, când în principatele noastre se instalează fanariotismul, prin Unirea cu Roma, la întărirea conștiinței noastre de rasă latină, conștiință la care am ajuns prin cronicarii noștri moldoveni. De acolo din Ardeal, în veacul al XIX-lea, această binefăcătoare mișcare va cuprinde tot pământul românesc.

Dar Ardealul mai are pentru noi și o altă însemnătate, pe lângă cea istorică. El este inepuizabilul rezervor al neamului nostru, de unde s'a revărsat și se revarsă încă Românismul în cele patru colțuri ale lumii. Principatele, Dobrogea, regiunea noastră, ba chiar și Transnistria, au primit mereu întăriri prin ardeleni, care s'au așezat în aceste regiuni, dând forțe noi neamului nostru de pretutindeni.

Și vigoarea ardelenilor a fost totdeauna la înălțime. Mișcările revoluționare ale țărănimii românești împotriva șlahtei maghiare, de atâtea ori înăbușite, dovedesc dârzenia cu care acest neam va ști să lupte împotriva acelora, ce n'au ce căuta acolo. Ardelenii s'au ridicat în 1437, în 1516, în 1848 împotriva opresorilor lor seculari, dar au fost mereu învinși. Invinșii însă nu s'au lăsat, ci pornesc lupta din nou. Invinși de 10 ori în decursul lungii lor istorii de suferință, a 11-a oară bi-

ruiesc ei în anul 1918, când armatele învingătoare ale regelui Ferdinand, eliberează Ardealul în frumoasele sunete ale minunatelor cântece eroice, date nouă de doi poeți ardeleni, Octavian Goga și Iosif.

Politica greșită a clasei noastre conducătoare prinsă în mrejele ideologiei iudeo-masonice, precum și neînțelegerea acelora care au înfăptuit în anul 1940 crima din Viena, au făcut ca o parte a acestui Ardeal atât de scump nouă, să treacă sub ocupația vremelnică a nemernicilor noștri vecini.

Dar acest lucru nu poate să rămână, căci poporul român n'a recunoscut niciodată actul samovolnic din Viena.

Iar autorul moral al acestei crime politice, trădătorul celui mai de seamă bărbat de stat al Italiei, trădătorul familiei și al patriei sale, al latinității și al civilizației europene, și-a ispășit, prin sentința dela Verona, pe lângă multele sale păcate, și marele păcat pe care l-a săvârșit față de Dacia latină.

A douăsprezecea ridicare a poporului român împotriva dușmanului milenar se apropie cu pași repezi, și aceasta va aduce biruința definitivă.

Nu va trece multă vreme și România își va avea hotarele ei firești pe care le-a tras acum două mii și ceva de ani transilvăneanul Boerebista. Și aceasta nu numai pentru a se face dreptate neamului românesc, dar pentrucă aceasta o cer și interesele Europei, pentrucă numai o Românie foarte puternică în această parte a Europei, va putea, alături de Germania, să pună stavilă barbariei mongolo-slave din răsărit.

Se vor restabili astfel, în deplinătatea lor, hotărîrile adunării celor 150.000 de Români ai Ardealului dela Alba-Iulia, din ziua cea mare de 1 Decemvrie 1918, când a fost proclamată, ca o încoronare a Intregirii Neamului, Unirea Ardealului, a Banatului, a Crișanei și a Maramureșului, cu România-Mamă, țara nădejdilor și aspirațiunilor de totdeauna a fiilor Neamului Românesc, răzleți prin vitregia sorții, sub stăpâniri străine. **Ov.**

Sate străvechi în Bucovina de Nord

1. Cernauca, jud. Cernăuţi

D-l M. Costăchescu, profesor la Liceul Naţional din Iaşi, a publicat, acum de curând, în revista ieşană „Cuget Moldovenesc", un interesant studiu tratând despre „Imprejurimile laşilor" în sec. XV şi XVI".

Autorul ne prezintă aici numele a numeroase localităţi vechi din împrejurimile falnicei capitale de pe vremuri a Moldovei, dintre care o seamă mai există şi astăzi, altele iarăşi şi-au schimbat numele sau au dispărut cu desăvârşire.

Studiul se încheie cu următoarea concluzie: „Tot acelaş fenomen se petrece, ca număr şi ca vechime, al aşezărilor noastre de sate, în oricare alt colţ al ţării. Numai în Moldova lui Ştefan cel Mare sânt arătate sigur, în veacul al XV-lea. că erau până la 2300".

In cele ce urmează ne vom ocupa pe rând de străvechile aşezări din acea parte a Moldovei de sus care fu denumită „Bucovina", după ocuparea acestui frumos colţ de ţară românească de către armatele chesaro-crăieşti ale Mariei Teresiei.

Ca bază pentru expunerile ce le facem în scop de popularizare a cunoştinţelor despre trecutul ţării, ne vom folosi îndeosebi de opera monumentală a lui I. Bogdan, „Documentele lui Ştefan cel Mare", de opera temeinică a lui M. Costăchescu, „Documente înainte de Ştefan cel Mare", apoi de colecţiile de documente ale lui: Gh. Ghibănescu, T. Balan: „Documente bucovinene" etc.

Inceputul il facem cu cel mai popular sat în domeniul istoriei noastre naţionale dintre Prut şi Nistru de pe timpul epocii de afirmare a românismului bucovinean sub Austria, de la mijlocul veacului trecut, cu Cernauca Hurmuzăcheştilor.

Doxachi Hurmuzachi s'a născut la 19 Ghenar 1782[1],

[1]) T. Balan: Docum. bucov. vol. VI, p. 301.

cum a notat el însuşi într'un vechiu calendar din satul Horodişte, şi fu botezat de moşul său marele postelnic Alexandru Hurmuzachi. O soartă fericită face ca în Octomvrie acelaş an moşia Cernauca să fie cumpărată de către tatăl său, medelnicerul Constantin Hurmuzachi. Acestui sat i-a fost destinat să ajungă farul luminos al naţionalismului bucovinean care atrăgea spre căminul ospitalier al Hurmuzăcheştilor pe cei mai luminaţi bărbaţi de la mijlocul veacului trecut şi din toate colţurile ţărilor locuite de români.

Iată ce ne spun hrisoavele despre trecutul satului Cernauca. Prin uricul din Suceava, 1412 Aprilie 5[1]), Alexandru Voevod dă lui Giurca Dragostescul satele Volodăuţi şi Cernauca de sus, împotriva Toporăuţilor.

Iată textul documentului în traducere.

„Cu mila lui Dumnezeu, Noi Alexandru Voevod, Domn Ţării Moldovii, facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor, cari vor căta la dânsa sau o vor auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră, Giurca Dragotescul ne-a slujât nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă. De aceia, Noi văzându-l cu dreaptă şi credincioasă slujbă către noi, l-am miluit cu osebita noastră milă şi i-am dat în Ţara noastră, în Moldova, două sate, anume Volodăuţi[2]) şi Cernauca de sus, în potriva Toporăuţilor. Aceasta să-i fie uric cu tot venitul, în vecii vecilor şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi fraţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui, în vecii vecilor.

Iară hotarul acestor două sate, pe unde au hotărît şi umblat din veac.

Şi la aceasta este credinţa noastră, mai sus scrisului Alexandru Voevod şi credinţa copiilor noştri, credinţa panului Stanislav Rotompan, credinţa panului Mihailaş şi credinţa panului Oană vornic, credinţa panului Giurgiu

[1]) M. Costăchescu, Doc. înainte de Ştef. c. M. vol. I, p. 98—99.

[2]) Este satul Vlădeni. din comuna Dersca, jud. Dorohoiu. Opul citat p. 100.

Prin zapisul din Horodişte, 1806 Februarie 22[1]), Ruxanda Hurmuzachi cedează fiului ei Doxachi, fost Dosoftei monahul, partea ei de moşie Cernauca, adecă 1/3 de sat, în schimbul sumei de 1000 lei turceşti, „fiind că mie nu-mi trebueşte nici o parte de Cernauca,... că pentru o femeie ca mine, bătrână, mi-i destul 1000 lei pentru hrana mea".

Prin zapisul din Cernauca 1811, Noembrie 8[2]), Iordachi Murguleţ stolnic dăruieşte fiicei sale Ilinca şi ginerelui său Doxachi Hurmuzachi jumătate de sat Camena sau Mihalcea.

Prin zapisul de schimbătură din Banila 1814[3]), Oct. 20, Vasile Vasilco şi „soţul" său Nastasia, soră bună cu Doxachi Hurmuzachi, cedează acestuia partea lor de moşie din Cernauca, primind în schimb dela el si dela „soţul" său Ilinca, născ. Murguleţ, 1/2 de sat Camena.

Cu aceasta transacţie Doxachi Hurmuzachi a ajuns să fie singur stăpân pe întreaga moşie Cernauca.

Despre Cernauca sub stăpânirea Hurmuzăcheştilor tratează pe larg d. T. Balan în broşura sa din 1925: „Moşia Cernauca şi familia Hurmuzachi", extras din anuarul Lic. Aron Pumnul pe 1923/24.

De aice aflăm că Doxachi Hurmuzachi şi-a ridicat la Cernauca o frumoasă curte boierească în 1825, în care an s'a sfinţit şi biserica satului, zidită prin evlavia proprietarului moşiei.

După moartea lui Doxachi Hurmuzachi, moşia ajunge în stăpânirea celui de al treilea fiu al său Gheorghe, care o vinde în 1867 cumnatului său Petru Petrino, iar fiul acestuia Alexandru, o vinde în 1892 evreului galiţian Bernhardt Rosenstock.

---

[1]) Acelaş p. 301.
[2]) Opul citat p. 261.
[3]) Acelaş vol. II, p. 162.

Noul stăpân al moşiei incepe biserica, oprind pe sătenii de a se folosi de ea ca în trecut. De aici s'a iscat un proces scandalos între comună şi proprietarul evreu care se termină abia la Curtea de Casaţie din Viena în anul 1899, când biserica e trecută definitiv în proprietatea comunei.

Neînţelegerile acestea între sătenii creştini şi proprietarul evreu au îndemnat pe Constantin Morariu să tipărească în „Deşteptarea" din 1896 următoarele rânduri de jelire pentru comună.

„*Cernaucă, Cernaucă,* săracă *Ceruaucă,* tare bătută eşti de Dumnezeu sfântu! Unde ţi-s boerii tăi cei vestiţi? Unde ţi-s rezeşii cei mulţi? Unde ţi-i dulceaţa limbei? Unde ţi-i binele? Boerii ţi s'au stâns, stânsu-ţi-s'au şi răzeşii, limba cea dulce ţi-a amuţit, eară biserica ţi se dărâmă".

Că Cernauca are ca locuitori şi mulţi răzeşi, aceasta rezultă nu numai din rândurile de sus ci şi din documentata lucrare a lui Dimitrie Ţopa „Românismul în regiunea dintre Prut şi Nistru din fosta Bucovină" lucrare apărută în 1928, în editura Casei Şcoalelor. Căci de fapt aflăm aici la pag. 71—72 numeroase nume de familii de mazili şi răzeşi precum: Andronic, Bodnar, Bunăziua, Cautiş, Cioban, Creţu, Iftodi, Moţoc, Muntean, Pascal, Scraba ş. a.

Alexandru Vitencu

Slavizarea Mazililor şi Răzeşilor din judeţele Cernăuţi şi Storojineţ

Nu numai mulţi străini, dar şi unii din Români, necunoscători de cauză, cred că judeţele Cernăuţi şi Storojineţ sunt mai puţin româneşti decât celelalte judeţe ale acestei Moldove de sus, pe care vrăjmaşii noştri au botezat-o Bucovina. Şi au botezat-o aşa, pentru a arăta că acest străvechiu pământ românesc n'ar fi românesc, ci slav decând îi lumea.

Un tâlhar când îţi fură un lucru, îi dă câteodată o altă înfăţişare, pentru a-şi ascunde furtul.

Aşa au făcut-o şi Austriacii cu judeţele moldoveneşti, răpite de ei în anul 1775. Aşa au făcut şi marii specialişti în tâlhărie, Ruşii, cu Moldova transpruteană, botezând-o Basarabia, după partea de sud a acestei Moldove, care aparţinea la început Basarabilor Ţării Româneşti, şi care e în drept şi azi să fie aşa numită. Ruşii au extins însă această numire şi asupra restului teritoriului răpit de ei, pentru a-i face pe Moldovenii răsăriteni să-şi uite apartinerea lor la Moldova. Această numire pentru toată Moldova de dincolo de Prut, dacă şi din punct de vedere istoric nu e îndreptăţită, este cel puţin românească.

O altă veche regiune românească, căreia i s'a furat numele ei românesc, este Maramureşul nostru de nord, de unde a pornit Bogdan în Moldova şi unde a funcţionat şi cea mai veche episcopie a Românilor de nord: episcopia dela Peri, care a avut o influenţă culturală binefăcătoare până la Halici, unde primii Mitropoliţi au fost Români maramureşeni şi nu Ruteni şi ai cărei ctitori au fost în mare parte boierii din acelaş Maramureş, după cum reiese din cercetările d-lui Drăgan, un lucru care explică şi legăturile noastre moldoveneşti cu mitropolia din Halici, care la începuturile ei n'a fost aşa de rusească sau rutenească cum ar crede unii.

Or această străveche regiune românească e cunoscută azi sub numele de Rusia sau Ucraina subcarpatică şi chiar manualele noastre de geografie acceptă această numire, contribuind autorii lor cu bună credinţă la falşificarea istoriei şi geografiei noastre în defavoarea neamului românesc.

Maramureşul de nord, nu este nici rusesc, nici rutean, nici cehoslovac şi nici ungaresc, ci el este pur şi simplu numai o parte şi anume cea mai istorică a Maramureşului românesc, vechiul pământ al nostru de unde a pornit Bogdan ca să ctitorească Moldova noastră.

Am ţinut să dau aceste câteva cuvinte de introducere, nu pentru a face pe străini să ne numească regiunile noastre cu adevăratul lor nume, ci a-i face pe Românii noştri, să'nţeleagă că ţinând la aceste numiri străine, date de vrăjmaşii noştri, din motive politice îndreptate împotriva noastră, nu fac nimica alta decât să servească inconştient, de bună credinţă, interesele duşmanilor noştri.

Şi mă adresez, mai ales Românilor noştri cernăuţeni, care au îndrăgit atât de mult, numirea aceasta de Bucovina, impusă nouă de Austriaci şi de protejaţii lor Ruteni, o numire care ne aduce aminte de robie, umilinţă şi care n'are nimica de a face cu Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare sau în general cu faptele de slavă ale vechei noastre Moldove, mă îndrept către ei ca să se gândească puţin asupra acestui lucru, mai ales că şi azi încă vrăjmaşii noştri îşi întemeiază drepturile lor nejustificate şi pe această numire slavă sau mai bine zis slavizată.

Nu sunt împotriva regionalismului cultural şi administrativ, dacă el nu trece, bine înţeles, peste limita impusă de marele interes general naţional, nu sunt împotriva Cernăuţilor, care trebue şi de aci înainte să fie centrul cel mai de seamă nu numai al Moldovei, răpită de Austriaci, deci al Bucovinei habsburgice, ci al întregei Moldove de Sus.

Vreau şi cred că o vor toţi Românii cernăuţeni, ca Cernăuţii româneşti, dar într'adevăr româneşti, să ajungă cât mai curând sediul unui guvernator român, nu al Bucovinei, ci al Moldovei de Sus, să ajungă din nou reşe-

2. Rapoartele lui Barco din 12 Ianuarie 1774 şi ale lui Elbrichthausen din 22 Iulie 1774 vezi „Bucovina" de Bogdan-Duică, Hermannstadt 1895, pg. 125 etc.

3. Iosef Rohrer „Bemerkungen über eine Reise von der türkischen Grenze über die Bukowina durch Ost und Westgalizien", Wien 1804 — „Note despre o călătorie dela graniţa turcească prin Bucovina în Galiţia răsăriteană şi apuseană", Viena 1804.

După toate aceste rapoarte şi pe baza scrierilor lui Rohrer, *toate izvoare neromâneşti*, numărul locuitorilor care vorbeau ruteneşte nu era în Bucovina mai mare decât 6000 dintr'un total de 72.000, deci un procent minimal. Şi dacă mai scădem din aceşti 6000 de oameni pe Huţanii numai de graiu rutean şi nicidecum de neam rutean, care locuiau şi locuiesc încă şi azi în valea Ceremuşului, numărul Rutenilor sau Ucrainenilor devine disparent. Aceşti Huţani sunt o populaţie neslavă, după unii, ca d. ex. prof. Isopul rutean din Cernăuţi Kaluzniatki, aceşti Huţani ar fi Comani, după alţii (polonezul Sznipky etc.) Daci romanizaţi, în orice caz nici un învăţat serios nu susţine că ei ar fi Ruteni. Istoricul rus Ivanov zice despre ei că „particularităţile idiomelor huţule arată că Huţanii reprezintă un amestec al vechii populaţii româneşti cu acele resturi de populaţie *lehitică* care sub presiunea popoarelor din răsărit, s'au desprins de trunchiul populaţiei lehitice, ce tindea spre apus şi se abătu spre Carpaţi. In acest amestec româno-lehit începu să se reverse cu vremea populaţia ruteană, care sub presiunea hoardelor nomade năvălitoare din răsărit erau aruncate în Carpaţi şi care izbuti să imprime acestui amestec etnic caracterul etnic rutean". (Ivanov: Observaţii asupra idiomelor huţule, despre urmele relaţiilor acestora cu Polonii şi despre vechea populaţie a Rusiei Roşii, citat din „Problema ucraineană în lumina istoriei" de Ion I. Nistor, Cernăuţi 1934).

Slavul Miklosich susţine chiar că Huţanii vorbiau în veacul al XVII lea şi XVIII lea *româneşte*, şi că rutenizarea a început în prima linie asupra lor (vezi Wanderungen der Rumänen in den dalmatinischen Alpen und den Karpathen. Denkschriften der Kaiserl. Akademie der Wissenschaften, Wien 1879, XXX. Band, Philosophisch-Historische Klasse. — Din Rutenizarea Bucovinei de un Bucovinean, de fapt Isidor Ieşanu, pagina 3.

Aşa fiind aceşti Huţani, veniţi în veacul al XVII-lea în munţii noştri ceremuşeni, nu pot fi socotiţi nici într'un caz Ucraineni, mai ales că acest amestec româno-polono rutean de origine galiţiană, dacă luăm de bună teoria Rusului Ivanov a găsit în munţii ceremuşeni o veche populaţie românească cu care s'a contopit şi căreia i-a luat cu timpul şi limba. Din aceşti vechi Români ce au locuit exclusiv regiunea azi huţănească, fac parte Românii huţanizaţi de azi: Bujor, Mândrişor, Butuc, Frâncu, Hâncu etc.

Având toate acestea în vedere, această populaţie mai mult decât probabil, originară din vechii noştri Daci, şi amestecată cu atâtea elemente româneşti, este mai mult de se socoti ca făcând parte din naţiunea românească decât din cea ruteană. Din portul lor aparte de cel al Rutenilor şi al Slavilor în general, din mulţimea de cuvinte româneşti ce le au în limba lor, şi care aparţin mai ales obiectelor de cea mai mare necesitate pentru traiu, ca numiri de unelte, haine, noţiuni şi trebuinţe casnice, de numiri geografice, etc., parte româneşti, parte cu totul străine de limba slavă, şi de alte limbi astăzi uitate — aşa dar cu multă probabilitate termene vechi tracic-dacice — din obiceiurile lor multe şi cu totul diverse de cele ale Rutenilor, dar foarte asemenea celor ale Românilor, această concluzie se impune numai decât. Afară de aceea deosebirea cea mare la chip, statură, la fire, între Huţani şi Ruteni îl fac pe Isidor Ieşan să susţină că Huţanii nu pot fi Slavi, ci mai iute de origine dacă.

Rutenizarea acestei regiuni este confirmată şi de preşedintele comisiunii centrale austriace de statistică Dr. Adolf Ficker în cartea sa „Hundert Jahre" („O sută de ani"), apărută la Viena în anul 1875, deci o sută de ani după

deci pe baza unor izvoare oficiale austriace nu românești, ne arată că regiunea dintre Prut și Nistru în Bucovina a fost pe timpul ocupării austriace absolut românească, ca și județele Suceava, Rădăuți sau Câmpulung.

In anul 1774, între Prut și Nistru, în județul Cernăuți, se aflau după statistica oficială făcută de Austriaci 3743 de familii (Dr. Daniil Verenca: Topographie der Bukowina pag. 173—177). Din aceste 3743 de familii erau cel puțin 600 familii de boieri, mazili, răzeși, funcționari și meseriași, iar restul de 3143 țărănești. Dar din aceste 3143 de familii țărănești erau după cercetările documentate ale preotului Țopa 2480 românești deci 12400 de suflete iar restul de 663 familii sau 3315 suflete aparțineau străinilor, veniți mai curând sau târziu aici. In această cifră sunt cuprinși pe lângă Rutenii veniți între anii 1760—70 și Armeni, Poloni și puțini Jădani.

E deci cu totul greșit a admite un număr mai mare decât cel mult 3000 de suflete de Ruteni pentru regiunea aceasta în anul 1755. Aceasta o confirmă și scriitorul german Polek, care zice că la ocuparea Bucovinei de către Austria elementul românesc a fost răspândit în toată țara afară de munții huțănești. (Verenigung der Bukowina mit Galizien pag. 7. — Unirea Bucovinei cu Galiția pag. 7).

In orice caz numărul Rutenilor pentru regiunea dintre Prut și Nistru, evaluat de I. Nistor în lucrarea sa „Românii și Rutenii în Bucovina", București 1915, la 6305 de suflete e prea mare, căci numărul Rutenilor pribegiți în cele 18 sate dintre Nistru și Prut din Galiția nu era după cum vom vedea mai jos, nici de 3000 de suflete.

„După izvodul lui Splény dela 1774", scrie d-l I. Nistor, locuiau în satele acestea 1261 de familii sau 6035 de suflete. Intre acestea se găsea atunci și un număr destul pe considerabil de Români. Dar să admitem (!?) că toate cele 6305 de suflete, constatate de Splény, ar fi fost rutene. Adăugând la 6305 de suflete rutene dela șes cele 6000 de suflete huțănești (care nu sunt rutenești) din munții Bucovinei, căpătam la 1774 pe seama Rutenilor o populație de 12305 de oameni. Presupunând că pribegi ruteni se vor fi adăpostit și prin alte sate dela hotar, neamintite de Enzenberg, putem admite că numărul Rutenilor în Bucovina se urca pe acea vreme la 15000 de suflete. (Dintr'un total de 71750 de locuitori). (pag. 71).

Să vedem acum ce zice preotul Țopa despre acești Ruteni, imigrați din Galiția în a. 1766/67 singurii locuitori ruteni pe timpul acela în regiunea aceasta.

„Imigrările galițiene în timpul stăpânirii moldovenești (1766 și 1767) în satele Cadobești, Tăuteni, Ocna, Pohorlăuți, Laschiuca, Clivodin, Slobozia (= Șerăuții), Mitcău, Șișcăuți, Verbăuți, Cuciurul Mic, Sadagura, Mămăești, Iurcăuți, Gavrilești și Zastavna, nu alterează întru nimic afirmarea că și aceste sate au fost locuite în majorități covârșitoare de Moldoveni. Satele acestea n'au fost înființate de imigranții galițieni, veniți în anii arătați. Ele au existat sute de ani înaintea acestei imigrări". (Un lucru pe care-l susține și d. I. Nistor în aceeași lucrare pe pagina 55).

„Imigrările au fost sporadice și nicidecum numeroase. Aceasta se constată, dacă considerăm pe deoparte numărul familiilor din aceste sate la anul 1774, iar pe de altă parte numele românești ale locuitorilor ce le aflăm în registrele parohiale din anii 1783 până la 1800 și mai încoace. Și se știe că afară — cum am spus — de Vadul Nistrului, în care au venit colonișți Ardeleni, alți Moldoveni n'au venit după ocuparea austriacă. Imigrările slave din anii 1766 și 1767 au putut să fie de cel mult 25—30 de familii de fiecare sat din cele numite și atunci se confirmă adevărul că la ocuparea acestei regiuni în anul 1775 n'a fost mai mare numărul Slavilor decât cel *mult 2400 de suflete*:

„Cam atâția Ruteni au și fost pe timpul ocupației austriace".

„Inainte de imigrarea Galițienilor la 1766 și 1767, regiunea dintre Prut și Nistru a fost absolut românească".

Această afirmare a preotului Țopa făcută pe baza cercetărilor de documente la fața locului în anul 1926 a

TIPOGRAFIA MITROPOLITUL SILVESTRU
Proprietatea Societății pentru cultura și
literatura romînă în Bucovina
CERNĂUȚI, 1944